

pristojna politična oblastva. Nesmiselno bi bilo, da bi v mirnem času po § 19 zakona z dne 15. novembra 1867 šte. 135 d. z. sodišča izrekala kazni do 200 gld. ali šest tednov zapora, ob času vojne po § 9 zakona z dne 5. maja 1869 šte. 66 d. z. strožjo kazen do 1000 gld. ali do 6 mesecev zapora politična oblastva.

Vsa ta izvajanja veljajo tudi za zakon od 15. novembra 1867 šte. 134 d. z. Ta zakon je istočasno z zakonom o shodih bil razveljavljen od poverjenišтва za notranje stvari pod št. 134 od 25. novembra 1918.

Naredba ministrskega sveta z dne 20. maja 1919 je tudi to naredbo začasno razveljavila in pod šte. 2 postavila nove določbe glede društev.

Izjemne določbe glede društev ima zakon od 5. maja 1869 šte. 66 d. z. v § 6 a, ki tudi spada pod sankcijo § 9.

Ali ima pravilnik za izvrševanje zakona o posesti in nošenju orožja povsem zakonito veljavo?

Dr. Hinko Lučovnik.

Zakon o posesti in nošenju orožja z dne 18. februarja 1922, šte. 58 Sl. N. (šte. 78/22 ur. l.)¹ v svojem čl. 12. izrečno določa, da se minister za notranje posle pooblašča, predpisati pravilnik za izvrševanje tega zakona. Tako je minister za notranje posle res izdal pravilnik za izvrševanje zakona o posesti in nošenju orožja z dne 14. avgusta 1924, šte. 185 Sl. Novine (šte. 257/24 ur. list).²

V strogo formalnem oziru se mi zdi netočno, da je pravilnik predpisan »na podstavi čl. 1. in 12. zakona o posesti in nošenju orožja«. Takoj v začetku smatram za potrebno ugo-

¹ V bodoče kratko citiram »zakon«.

² V bodoče kratko citiram »pravilnik«.

toviti, da čl. 1. zakona v nobenem oziru ne predvideva pravilnika ministrstva za notranje posle v tej ali oni obliki, ampak samo čl. 12. zakona pooblašča ministra za notranje posle predpisati pravilnik za izvrševanje zakona. Ta določba zakona je tudi sicer popolnoma v skladu s čl. 94, al. 1. ustave, ki določa, da sme upravno oblastvo izdajati uredbe potrebne za uporabljanje, sc. »izvrševanje« zakonov. Torej strogo iz zakonodajnega stališča ne more biti nobenih pomislov, kaj naj pravilnik, oziroma uredba vsebuje in v kateri smeri naj se giblje, saj preko okvira zakona vsebinsko in stvarno ne sme iti. V omenjenem formalnem pogledu bi sicer v smislu čl. 94, al. 5 ustave zadostovalo da bi se v pravilniku citiral le »zakon«, toda če se citira obenem tudi člen zakona, ki daje pooblastilo za predpisanje pravilnika, kar brez dvoma po logični interpretaciji izraza »zakon« v čl. 94, al. 5. ustave še bolj ustreza, naj se citira le člen, ki omenjeno zakonito pooblastilo izrečno vsebuje.

Vendar ne morem oporekati, da ima tudi to postopanje, namreč da se pravilnik izrečno sklicuje tudi na čl. 1. zakona, svoj važen smoter, saj se zdi, da je namen baš na ta način več ali manj opravičiti vsebino pravilnika in jo na ta način spraviti v sklad z vsebino zakona. Isto, rekel bi skoro oprezno pot ubira pravilnik takoj v svojem čl. 1., ki določa, da »z ozirom na stanje javne varnosti in po čl. 1. zakona o posesti in nošenju orožja« ne sme nihče imeti strelnega orožja brez dovoljenja oblastnega velikega župana (upravnika mesta Beograda). To je *succus materiae* in izhajajoč iz te določbe, bom skušal vsaj iz nekaj vidikov osvetliti vprašanje, ali ima pravilnik povsem zakonito veljavo.

Zdi se, da je dikcija pravilnika nekako nesigurna, ako je čl. 1. zakona, ko je že uvodoma citiran, takoj v čl. 1. pravilnika zopet citiran. Tedaj se skuša zgraditi pravilnik vsebinsko v prvi vrsti na podstavi čl. 1. zakona in s tem zlasti tudi opravičiti določba pravilnika, da se posest strelnega orožja veže na posebno zadevno dovoljenje oblastnega velikega župana. Čl. 1. zakona pa določa, da »je posest orožja (puške ali revolverja) v hišah prosta, toda policijska (politična) oblastva smejo v izjemnih slučajih, če je javna varnost ogrožena, po odobritvi ministrstva za notranje posle prepovedati posest orožja, tako

posameznikom kakor tudi celim občinam, srezom, okrožjem in oblastim«. Načelno stališče našega zakonodavca v pogledu vprašanja posesti strelnega orožja je torej, kakor jasno razodeva čl. 1. zakona, da je posest orožja (puške ali revolverja) v hišah prosta. Tega načela, ki je brez dvoma postulat parlamentarne in demokratično urejene pravne države, kjer naj vlada red in mir, ni niti pravilnik izrečno pobil, saj ga naravnost niti ne omenja. Vsebuje ga pa brez dvoma, saj se pravilnik celo dvakrat sklicuje non distinguente na čl. 1. zakona, kjer je baš statuirana prosta posest orožja, in vidim v tem, da pravilniki v istem členu citira zakonito določbo, ki ustanavlja prosto posest orožja in obenem to zakonito določbo ukinja, neodpustljivo nekonsekvenco. Pa ne oziraje se na to, pridemo še do drugih zaključkov, ako stvarno in logično premotrimo drugi del čl. 1. zakona. Jasno je in to moramo brez vseh pomislov priznati, da je pravilnik imel namen omejiti se pri citiranju člena 1. zakona le na njega drugi del, ki sicer res daje političnim oblastvom pravico, da »v izjemnih slučajih, če je javna varnost ogrožena«, prepovejo prosto posest orožja. Smatram, da tiči baš v citiranih besedah rešitev problema. Če zakon govori o izjemnih slučajih in to še specijalno opira na slučaje, če je javna varnost ogrožena, se ne sme upravičeno dvomiti, da je pravica političnih oblastev glede omejevanja proste posesti strelnega orožja v hišah omejena le na specijalne slučaje in da je zakon statuiral tu možnost, da politična oblastva od slučaja do slučaja izvršujejo pravico prepovedi proste posesti orožja, tako posameznikom, kakor tudi celim teritorialno, administrativno-pravnim omejenim okolišem. Da je temu tako in da tvori ta določba zakona le izjemo od splošnega načela, izhaja zlasti z ozirom na dejstvo, da stoji določba o možnosti prepovedi posesti orožja v istem členu zakona in tik za besedilom, s katerim je uzakonjena prosta posest orožja.

Tudi iz formalno-administrativnega stališča se mora prirediti, da gre tu le za izjemne slučaje prepovedi posesti orožja, ko je namreč določeno, da smejo politična oblastva »po odobrenju ministra za notranje zadeve« prepovedati posest orožja. Iz dejstva torej, da govori zakon o političnih oblastvih, ki imajo v izjemnih slučajih pravico prepovedati posest orožja,

v množini (gre tu za nižja politična oblastva, ki nimajo pravice izdajati za celo državo veljavnih norm) in iz dejstva, da mora po zakonu vsak zadevni odlok političnih oblastev odobriti minister za notranje posle, jasno izhaja, da vrši pri tem postopanju minister za notranje posle le neko nadzorovalno oblast ad hoc, a v nobenem pogledu ne more izhajati strogo iz besedila zakona niti pravica ministra za notranje posle kot vrhovne notranje-upravne inštanice izdati s kakšnim upravnim aktom, veljavnim za vse državno ozemlje, splošno prepoved v zakonu osnovane proste posesti orožja, kaj šele s pravilnikom ukiniti temeljne določbe zakona, na čigar podstavi je bil pravilnik baš izdan. Morda bi se smelo ugovarjati, da je to le pedantna razlaga zakona in da pozna zakon možnost prepovedati posest orožja, kar se je faktično z obstoječim pravilnikom tudi zgodilo in morda vobče, da se v zakonu omenjeni »izjemni slučaji« po ekstenzivni razlagi utegnejo posplošiti, zlasti da so v očigled ogražanja javne varnosti ti slučaji postali več ali manj splošni ter da se tako s splošno prepovedjo posesti orožja ščiti »salus rei publicae«; v to svrho, da je hotel zakonodavec ukiniti prosto posest orožja. Vendar je treba iz pozitivnega zakonodajnega stališča poudariti, da ni merodajno to, kaj je zakonodajavec hotel ustvariti, ampak le to, kaj je dejansko ustvaril.

Da je pravilnik tako v stvarnem kakor tudi v obličnem oziru v skladu z zakonom, bi se morda na splošno navajalo, da se je s pravilnikom pač dala velikim županom, sc. policijskim (političnim) oblastvom pravica prepovedati posest orožja, zadevno, po zakonu zahtevano odobrenje ministra za notranje posle, pa da je itak baš s pravilnikom dano vnaprej za vse slučaje. To menje pa temelji na načelni napaki, moramo ga a limine zavrniti. Omenjeno zakonsko besedilo in njegov smisel ne dopušča dvoma, da je zakon tu imel v mislih le špecijalne slučaje in da teh ni moči generalizirati, dokazuje tudi dejstvo, da zakon sam v svojem besedilu možnost prepovedi posesti orožja tako personalno kakor tudi teritorialno omejuje. To pa, po mojem mnenju, potrjuje tudi praktično izkustvo, kajti posito, sed non concessio, da je zakon tu statuiral možnost splošne prepovedi posesti orožja, si moremo

težko misliti, da bi ministrstvo za notranje posle »izjemne slučaje« utegnilo generalizirati za celo državo in jih splošno točno ugotoviti. Toda pri tem se vsiluje vprašanje, ali morda vendar niso ti izjemni slučajji ogrožanja javne varnosti postali v naši državi tako splošni, da bi morala država ipak, nekako v silobranu zoper napad na njene življenske interese, reagirati z radikalnim sredstvom in splošno prepovedati v vsej državi prosto posest orožja. Da je uredbodavec polagal odločilno važnost na to stran in da je baš v tej točki iskal zadostne zakonite podlage za pravilnik, se mi zdi z ozirom na dejstvo, da je citiral ne samo čl. 1. zakona, ampak sicer zelo previdno, vendar vsebinsko s členom 1. zakona identično tudi besedilo »z ozirom na stanje javne varnosti«. Previdno zato, ker ničesar ne govori o »ogrožanju« javne varnosti, vendar iz logičnega smisla vsega teksta člena 1. pravilnika (saj se baš tu ukinja prosta posest orožja!) sledi, da tu misli če ne na ogroženo, pa vsaj na nesigurno stanje javne varnosti v državi.

Ako bi se smatralo, da je zakon določil generalno klavzulo, oziroma, ako se smatra, da je danes v naši državi splošno javna varnost ogrožena ali vsaj nesigurna, česar pa menda o vseh pokrajinah, zlasti o zapadnih, absolutno ni moči trditi (implicite izhajajo to celo iz zakona samega, saj zakon sam smatra te slučaje le kot izjemne), onda sploh ne bi bilo treba izdajati posebnega pravilnika, ki kakor rečeno ni niti predviden v čl. 1 zakona, ampak naj bi vsa politična oblastva, (najbolj praktično za svojo oblast vsi veliki župani) v državi, sklicujoč se na drugi del čl. 1. zakona prepovedala prosto posest orožja. Vendar temu ni tako, saj je brez dvoma ratio legis zaščititi državo ter državna oblastva in državljane ter njih imovino pred zlorabo strelnega orožja tako od strani posameznika, ki morda kaže nepoboljšljivo zločinsko naravo ali se nahaja v povratku zaradi večjih hudodelstev, zlasti onih proti telesni varnosti, ali specijalno prestopkov, ki se tičejo orožja, ali pa tudi v teritorialnem pogledu, od strani vseh občin, srezov in oblasti, če bi se v teh ozemljih ogrožalo stanje javne varnosti z vstajami, pobunami in z drugimi delikti mnogote, zlasti onimi po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, pri katerih sta skoro v vseh najsubtilnejših nijansah zvesta

tovariša puška in revolver. To mnenje potrjuje posredno tudi zakon sam in sicer z besedico »prepovedati«; smatram, da je v zakonu za izjemne slučaje proglašena prepoved proste posesti orožja poleg več ali manj preventivnega, pretežno represivnega značaja ter, da je logični smisel te določbe, da je posest v konkretnem danem slučaju in z ozirom na okoliščine dane v zakonu, sploh ukinjena, pravilnik pa veže posest strelnega orožja preventivno na dovoljenje oblastnega velikega župana in vidim torej v teh dveh določbah vendar neko načelno diferenco, dasi priznam, da bi v praktičnih rezultatih ti dve določbi često več ali manj soglašali.

V dokaz, da je pravilnik v omenjenem pogledu prekoračil zakonito pooblastilo, je moči navesti še nadaljne argumente. Zakon pozna v členih 4. i. n. orožni list kot oblastveno dovoljenje le za nošenje orožja, ne pozna pa načelno zadevnega oblastvenega dovoljenja za posest orožja. Zakon sicer res govori v čl. 8. in 9. tudi o dovoljenju za posest orožja, vendar smatram, da ti dve zakoniti določbi nista bili takoj že ob izdajanju zakona točno v skladu z ostalo vsebino zakona. V čl. 4. in 5. namreč, kjer je ex professo govor o orožnem listu, je govor le o oblastvenem dovoljenju za nošenje orožja, a obenem izhaja iz čl. 1. in 2. zakona, da omenjeni zakoniti določbi glede dovoljenja za posest orožja nimata v zakonu relevantne bitnosti, saj določa čl. 1. zakona načelno prosto posest orožja, po čl. 2. zakona pa zadostuje za po zakonu upravičeno posest orožja edino le oblična prijava državnemu oblastvu, kakšno orožje kdo ima. Iz tega torej sledi, da v pravilniku omenjeno dovoljenje oblastnega velikega župana (upravnika mesta Beograda) — orožni list za posest strelnega orožja nima v zakonu osnovane podlage. Eventualno bi se dala teoretično po zakonu skonstruirati vrsta oblastvenega dovoljenja za posest orožja in sicer v konkretnem slučaju, da bi se posest orožja pod zakonitimi pogoji prepovedala, naknadno pa, ako bi ti zakoniti pogoji odpadli, z oblastvenim ukrepom dovolila. Zakon seveda tega ne določa in mislim, da tudi ne leži v pomenu »prepovedati«, ampak bi bila le izjema od izjeme, katere nujni rezultat je le ta, da nas vede k pravilu, k prosti posesti orožja.

S pravilnikom se nadalje v čl. 8. sicer ukinja veljava čl. 2. zakona, oziroma se smatra kot nepotrebna v njem statuirana dolžna prijava strelnega orožja državnemu oblastvu od strani posestnika orožja, z enostavno motivacijo, »ker je treba po čl. 1. pravilnika dovoljenja tudi za posest strelnega orožja«. Raz stališče ideologije uredbodajavca je ta določba brez dvoma dosledno logična, a z ozirom na ugotovljeno dejstvo, da čl. 1. pravilnika in v njem predpisano oblastveno dovoljenje za posest strelnega orožja nima zakonite podlage, smatram, da je čl. 8. pravilnika za dane razmere brez vsakega pomena in da ostane čl. 2. zakona v obsegu vsega svojega besedila v polni meri v veljavi.

Pravilnik sam pa kaže tudi sicer ostro nedoslednost, ko določa čl. 9. pravilnika, da je treba kaznovati po čl. 11., ne po čl. 3. zakona tistega, »kdor se pregreši zoper čl. 1. zakona in zoper čl. 1. tega pravilnika«. Iz tega jasno sledi, da je sicer posest orožja po pravilniku brez zadevnega oblastvenega dovoljenja prepovedana in tudi v takem slučaju kazniva, ne smelo bi se pa tako orožje konfiscirati, ker za to postopanje ni nobene zakonite podlage, niti pravilnik sam ne navaja točno, v katerih slučajih in pod kakšnimi pogoji bi se smelo konfiscirati tako orožje, čigar posest ni posebej oblastveno dovoljena. O konfiskaciji strelnega orožja govori namreč le čl. 3. zakona, čigar veljavo pa pravilnik, kakor omenjeno, s svojim členom 9. za kaznovanje kaznivih dejanj zoper čl. 1. zakona in zoper čl. 1. pravilnika izrečno izključuje, ter štatuira za omenjene delikte kaznovanje po čl. 11. zakona, ki pa v nobenem pogledu ne predvideva konfiskacije strelnega orožja. Sicer govori čl. 17. pravilnika, da se »(nevojaško) orožje, o d v z e t o poedinim osebam, ki niso imele dovoljenja za posest ali nošenje, . . . javno proda«, ali ne oziraje se na to, da tudi v tem členu omenjeno dovoljenje za posest orožja nima v zakonu osnovane podlage, se moramo nujno vprašati, na podlagi katere določbe zakona ali pa bodisi tudi pravilnika, smatra citirani člen pravilnika takorekoč kot samo ob sebi umevno, da se osebam, ki niso imele dovoljenja za posest strelnega orožja, to odvzame t. j. konfiscira. Take določbe ne najdem ne v zakonu (čl. 3. abstrahiran), ne v pravilniku. To stanje bi praktično

vodilo do nadaljne nedoslednosti, da bi bil kdo radi posesti istega strelnega orožja brez oblastvenega dovoljenja ponovno kaznovan, dočim bi se to orožje ne moglo konfiscirati.

Sicer pa je nedoslednost bila možna tudi že za časa, ko še ni bilo pravilnika. Že tedaj je bilo moči pregrešiti se zoper drugi del čl. 1. zakona. Dejanski stan tega kaznivega dejanja sicer v čl. 1. ni ostro označen, vendar se z ozirom na uvodno besedilo čl. 11. zakona: »Kdor se pregreši zoper odredbe tega zakona« lahko skonstruira dejanski stan kaznivega dejanja zoper ukrep političnega oblastva, ki ima v izjemnih slučajih pravico prepovedati posest orožja. Glede praktičnega pravnega učinka te »prepovedi« se sklicujem na že gori navedeno in mislim, da bi bilo zlasti z ozirom na motive (ogrožanje javne varnosti), zakaj se ta prepoved uvaža v zakon, težko paralizirati ta pravni učinek z naknadno pridobitvijo oblastvenega dovoljenja za posest orožja, ki ga zakon, kakor omenjeno, načelno sploh ne pozna. Tu pa je baš nedoslednost. Saj se kaznivo dejanje člena 1. zakona kaznuje samo po čl. 11. zakona in se torej strogo de lege lata orožje, čigar posest je v smislu čl. 1. zakona prepovedana in ki je kljub tej prepovedi naprej obdržano v posesti, že po zakonu ne more konfiscirati. Posledice te nedoslednosti nam niti zakon, niti pravilnik sploh ne rešita. Ta nedoslednost bi se dala odpraviti praktično k večjem toliko, ako bi se smatralo, da je že s prepovedjo posesti orožja združena konfiskacija; seveda tega ni v zakonu in bi tudi nasprotovalo to mnenje sicer splošnim pravnim načelom, ko ima vendar vsak državljani pravico, svoje orožje, dasi mu je posest prepovedana, odsvojiti drugim osebam, zlasti onim, ki jim posest orožja po čl. 1. zakona ni prepovedana, oziroma, če se postavimo na stališče pravilnika, skladno z njegovim členom 7. onim osebam, ki izpolnjujejo pogoje čl. 3. pravilnika, oziroma, ki imajo (po pravilniku!) sploh dovoljenje za posest orožja.

Pri tej priliki je treba tudi omeniti unicum naše zakonodaje, ki bije takorekoč v obraz vsem načelom pravne države in česar tudi pravilnik s svojim čl. 25. ni preravnal, ko je treba po čl. 11. zakona, ki je, kakor omenjeno, sprejet tudi od pravilnika za kaznovanje delikta iz čl. 1. pravilnika raz-

lično kvalificirati ista kazniva dejanja, storjena v različnih pokrajinah, na podlagi odredbe enotnega zakona, veljavnega za vso državo. Delikti zoper odredbe tega zakona (in sedaj tudi pravilnika!), zagrešeni v območju bivše Srbije in Črne gore, so pregreški, ker znaša v čl. 11. zakona določena kazen zapor do 3 mesecev ali denarna kazen do 4500 Din in so torej ti delikti v smislu § 1. srb. kaz. zakona pregreški. Razen tega pa je v čl. 11. zakona izrečno dekretirana za območje bivše Srbije in Črne gore pristojnost prvostepnih (okrožnih) sodišč za sodstvo omenjenih deliktov. Ta sodišča sodijo v smislu § 2. zakonika o postopku sudskom u krivičnim delima le o hudodelstvih in pregreških. Za ostale pokrajine pa je določeno, da sodijo omenjene delikte okrajna (kotarska) sodišča, in se torej kvalificirajo ti delikti pri nas v Sloveniji in Dalmaciji kot prestopki. Mislim pa, da je ta določba zakona specijalno za območje še veljavnega avstrijskega kazenskega prava popolnoma odveč, ker bi prišli do te kvalifikacije že na podlagi sistema avstrijskega kazenskega prava, kjer se vsi delikti, ki niso izrečno kvalificirani kot hudodelstvo, pregrešek ali prestopok, kvalificirajo kot prestopki.

Uspeh teh vrstic bi bil torej, da je pravilnik v omenjenem pogledu popolnoma predrugačil načelo našega zakona o posesti in nošenju orožja glede posesti orožja in postavil čisto nov dejanski stan kaznivega dejanja, do česar ni bil — kot uredba —, ki nima povsem zakonite podlage, v nobenem oziru upravičen in se torej ruši z uvajanjem kaznivih dejanj, v zakonu neosnovanih, postulat pravne države in zahteva kazen. prava sploh: sine lege nullum crimen, nulla poena.

S tem pa je v zvezi zelo pereče vprašanje, ali se bodo sodišča postavila na isto stališče in ne bodo v praksi uporabljala tega zakonu nasprotujočega pravilnika, ki je bil baš izdan v njega »izvrševanje«. Pa tudi narodni skupščini bi bilo moči poslužiti se pravice, dane ji v čl. 94. odst. 4. ustave ter z resolucijo v celoti ali deloma razveljaviti ta pravilnik, v kar bi bila narodna skupščina tem bolj upravičena, ko ima celo pravico razveljaviti uredbe, izdane na podstavi zakonite pooblastitve, česar pri pravilniku za izvrševanje zakona o posesti in nošenju orožja po mojem mnenju ni moči povsem trditi.